

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ

Головаш Б.Е., к.е.н.

Київський національний університет будівництва і архітектури

Розглядається організація діяльності основних інвестиційно-фінансових установ Європейського Союзу та сучасний стан їх співпраці з Україною. Проаналізовано роль інвестиційних агентств у структурі інвестиційного комплексу ЄС. Зроблено огляд основних програм допомоги країнам – кандидатам у контексті залучення до них України.

Examine the organization of the major investment and financial institutions of the European Union and the current state of their cooperation with Ukraine. Investigation of the role of investment agencies in the structure of the investment complex EU. A review of the major programs of assistance to candidate countries in the context of participation of Ukraine.

Постановка проблеми: Шлях України до інтеграції у Європейський Союз, незважаючи на всі протиріччя є тривалим і суперечливим, але необхідним для подальшого політичного і соціально-економічного розвитку держави. Перехід України до наступного кола інтеграційного об'єднання з ЄС через угоди про асоціацію та зону вільної торгівлі дає можливість запустити дієві механізми залучення додаткових інвестиційних ресурсів у вітчизняну економіку, перш за все з фінансово-інвестиційних установ ЄС, що має прискорити модернізацію вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Дослідженню питань розвитку Європейського Союзу присвячені праці багатьох вчених. Серед наукових робіт, що приділяють особливу увагу розвитку сучасних інвестиційних процесів на європейському континенті потрібно виділити роботи Л. Антонюк, С. Білої, В. Гейця, В. Копійкої, М. Миронової, В. Сиденко, В. Чужико, Т. Шинкаренко, О. Шарова, О. Шниркова.

Постановка завдання: Дослідити особливості організації інвестиційно-фінансових установ ЄС в контексті можливостей посилення їх співпраці з Україною.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційний комплекс Європейського Союзу характеризується наявністю структурованого та добре організованого інституційного забезпечення.

Інвестиційна діяльність Європейського Союзу забезпечена ресурсами спеціальних банківських установ, структурних і спеціальних фондів ЄС, приватних інвестиційних фондів (в т.ч. пенсійних і страхових фондів).

Суттєва роль у фінансуванні інвестиційних програм ЄС належить Європейському інвестиційному банку (ЄІБ). ЄІБ було створено у 1958 р. відповідно до статті 129 Римського договору (нині статті 266 та 267) з метою фінансування проектів, що сприяють європейській інтеграції, збалансованому розвитку, економічному й соціальному вирівнюванню та розвитку інноваційної економіки. ЄІБ – неприбуткова організація, він не заробляє гроші на депозитах.

Проекти, в які Банк вкладає гроші, мають відповідати певним критеріям:
- сприяти виконанню завдань ЄС, зокрема, підвищувати конкурентосп-

роможність європейської промисловості та маленьких підприємств, стимулювати розвиток інформаційних технологій, захищати довкілля, поліпшувати освіту й охорону здоров'я;

- здійснюватись переважно на користь найбільш відсталих регіонів;
- залучати інші джерела фінансування.

ЄІБ надає позики і гарантії для фінансування проектів у пріоритетних секторах економіки:

а) проекти розвитку недостатньо розвинутих регіонів;

б) проекти модернізації підприємств та розвиток нових видів діяльності в тих випадках, коли ці проекти за своїм масштабом, або за своєю природою не можуть повністю фінансуватися за рахунок коштів, які є в розпорядженні окремих країн;

в) проекти, до яких виявляють інтерес декілька країн, і які не можуть повністю фінансуватися за рахунок інших джерел, які є в розпорядженні окремих країн.

Переважну більшість позик ЄІБ надає всередині ЄС, значна частина позик спрямована на допомогу майбутнім членам. Поза межами ЄС він підтримує розвиток в країнах Середземномор'я, Африки та Карибського і Тихоокеанського басейнів, а також Латинської Америки й Азії. Останнім часом спостерігається активізація діяльності ЄІБ на теренах СНД. З Україною ЄІБ співпрацює головним чином в галузі інфраструктурних проектів. Вартість існуючих проектів співпраці з Україною складає біля 1 млрд. євро.

ЄІБ є головним акціонером Європейського інвестиційного фонду (ЄІФ) – фінансової організації, що була створена 1994 р. для фінансування інвестицій у малі й середні підприємства. ЄІФ працює з підприємствами не безпосередньо, а через фінансових посередників, його діяльність зосереджена в галузі ризикового капіталу та надання гарантій. Діяльність ЄІФ направлена на інвестування підприємств в межах ЄС та у країнах-кандидатах [1].

Ще однією вагомою фінансово-інвестиційною установою ЄС є Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), що був створений 1991 р. з метою надання фінансової допомоги країнам Центральної та Східної Європи, які встановили демократичні форми правління і прийняли стратегію переходу до ринкової економіки. Наразі банк має 20 мільярдів євро капіталу (5 млн. внесених та 15 мільйонів на запит), і завдяки найвищому кредитному рейтингу (AAA) надає позики, не звертаючись до грошей акціонерів, а залучає ресурси з міжнародних фінансових ринків.

Стратегія ЄБРР спрямована на підтримку структурних та галузевих економічних реформ, шляхом розвитку конкуренції, приватизації та підприємництва. ЄБРР сприяє розвитку приватного сектора, зміцненню фінансових закладів та правових систем, а також розвитку інфраструктури, яка є необхідною для підтримки приватного сектора.

Через надання позик та здійснення інвестицій ЄБРР стимулює надходження до приватного та державного секторів економіки згаданих країн додаткових фінансових ресурсів, допомагає мобілізувати місцевий капітал на реалізацію проектів розвитку національної економіки. Проекти, які підтри-

муються ЄБРР, мають сприяти сталому розвитку економіки країни, бути фінансово самоокупними та екологічно безпечними [2]. Станом на початок 2011 року ЄБРР виділено понад 5 млрд. євро на реалізацію 200 проектів у приватному та державному секторах економіки України.

Для країн-членів ЄС існують спеціальні фонди, що фінансують регіональні і структурні інвестиційні програми розвитку.

Підтримка з структурних фондів ЄС надається найбільш важливим проектам і ініціативам, пілотним проектам і транскордонним ініціативам. На період 2007 -2013 рр., бюджет структурних фондів ЄС складає 344 млрд. євро [3].

Серед головних інвестиційних, фондів ЄС потрібно назвати: Фонд регіонального розвитку (ERDF), за рахунок якого підтримуються заходи направлення на зменшення регіональної нерівності, а також перебудова регіональної промисловості і вирішення структурних проблем у відсталих регіонах; Європейський фонд розвитку і гарантій сільського господарства (EAGGF), що фінансує низку проектів в рамках єдиної сільськогосподарської політики; Фонд єднання (CF) , що фінансує великі проекти окремих держав пов'язані з інвестиціями в екологію та транспортну інфраструктуру.

Для отримання фінансових ресурсів зі структурних фондів ЄС, компанія повинна відповідати певним умовам фінансування згідно національним програмам регіонального розвитку.

Сукупна вартість інвестиційної підтримки малим і середнім підприємствам (особливо в рамках програм регіонального розвитку) від національних та наднаціональних фінансово-кредитних інституцій в країнах ЄС, може досягати до 50% вартості проекту.

Крім загальних фондів ЄС в кожній країні Європейського Союзу існують власні фінансово-інвестиційні установи (спеціалізовані інвестиційні банки і фонди), що займаються питаннями пов'язаними з фінансуванням власних інвестиційних програм, як у середині країни, так і за кордоном.

Важливим інститутом інвестиційного ринку ЄС є приватні інвестиційні фонди, що акумулюють ресурси від приватних осіб та компаній, і розміщують їх потім на фондовому ринку. Обсяги фінансових ресурсів даних фондів достатньо великі та динамічно зростаючі – сума їх чистих активів перевищує половину загальноєвропейського ВВП і складає 7,5 трлн. дол. США. При цьому зауважимо, що ступінь розвитку даного інструменту інвестування серед країн ЄС дуже неоднорідний, що певним чином пов'язано з національними особливостями побудови фінансових ринків. Так, при приблизно однаковому рівні розвитку економік, сума активів німецьких інвестиційних фондів знаходиться на рівні 13% від ВВП Німеччини, в той же час у Франції відповідний показник знаходиться на рівні 92% [3].

Для інтенсифікації інвестиційної взаємодії між Україною та ЄС необхідно на державному рівні посилити співпрацю з нефінансовими консультативно-організаційними установами Європейського Союзу, що надають допомогу в організації інвестиційної діяльності країн ЄС.

Важливу роль в інституційному забезпеченні інвестиційної діяльності країн ЄС відіграють: національні агенції з питань інвестицій; фонди гаранту-

вання інвестицій і експортної діяльності; національні агенції економічного розвитку; спеціалізовані науково-дослідні установи та некомерційні дослідницькі центри.

У сферу обов'язків даних установ входить широке коло питань:

- надання потенційним інвесторам інформації щодо соціально-економічної, політичної, правової ситуації в даній країні і окремих її регіонах; інфраструктурному забезпеченню; соціально-економічному потенціалу та наявності спеціальних програм і інвестиційних стимулів;
- дослідження інвестиційного клімату в інших країнах для національних інвесторів, що бажають здійснити інвестиції з даної країни закордон;
- створення банку даних інвестиційних проектів та формування сприятливого інвестиційного іміджу країни;
- розробка і впровадження спеціальних інвестиційних програм галузевого і регіонального розвитку;
- управління фінансовими ресурсами, що виділяються державами на конкретні проекти і програми;
- надання допомоги в організації інфраструктурного забезпечення інвестиційних проектів;
- гарантування і страхування інвестиційних потоків в країну та з країни, надання допомоги у врегулюванні інвестиційних суперечок;
- надання консультативної допомоги в питаннях пов'язаних з організацією бізнесу, надання юридичної підтримки;
- надання допомоги в організації навчання місцевих спеціалістів [4].

Особливу роль в регулюванні інвестиційним комплексом ЄС відіграють спеціалізовані агентства з просування прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Ці установи відповідають за інформаційне забезпечення та планування інвестиційної діяльності, проведення маркетингових і рекламних компаній, організацію переговорів та презентацій пакетів стимулів для інвесторів. Інвестиційні агентства надають дозвіл інвесторам на їх діяльність, врегульовують конфлікти, що виникають, та сприяють прискореному впровадженню інвестиційних проектів. Їх філіали знаходяться в багатьох країнах світу.

Важливе значення має надання агентствами післяінвестиційних послуг аналогічно післяпродажному обслуговуванню в торгівлі. Післяінвестиційні послуги охоплюють широкий спектр заходів: відкриття шкіл для дітей співробітників ТНК, навчання робітників, сприяння в проходженні митниці, надання консультацій в питаннях оподатковування доданої вартості продукції, організація урядової підтримки надходження нових ПІІ з материнських компаній [5].

Для країн, що готуються до вступу до ЄС та асоційованих членів ЄС існують особливі програми структурної перебудови, що фінансуються за рахунок коштів структурних фондів PHARE, ISPA, SAPARD. У процесі фінансування цими фондами велика увага приділяється вирівнюванню регіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку, створенню розвинутого інституційного середовища для функціонування малого та середнього бізнесу, підтримці підприємництва та розвитку ринкових відносин у цілому, як дієвої передумови вступу країн-асоційованих членів до складу ЄС.

У галузі сільського господарства впроваджувалась програма підтримки аграрного та сільського розвитку SAPARD (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development), яка ставить за мету стимулювання на регіональному рівні структурних зрушень у сфері сільського господарства та розвитку села; структурну перебудову аграрного сектора країн-претендентів на членство відповідно до пріоритетів сільськогосподарської політики ЄС.

Ще однією програмою передвступної допомоги є програма PHARE (Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies), започаткована в 1989 році Постановою Ради ЄС № 3906/89, як програма допомоги перше за все для Польщі та Угорщини, а згодом й іншим державам Центральної та Східної Європи з перехідною економікою (зараз функціонує інша програма PHARE II). Програма була націлена на підтримку демократії та допомоги у реформуванні економіки. Програмою PHARE виділяються кошти для так званих «гранд схем», шляхом яких надається фінансова допомога (гранди) для некомерційних проектів, які задовільняють визначені довготермінові цілі політики ЄС відносно стратегічних пріоритетів програм ЄС.

Програма ISPA (Instrument for Structural Policies for pre-Accession) – програма інфраструктурних реформ, яка має на меті підготовку держав-кандидатів, на проекти пов'язані з охороною навколишнього середовища та транспортом.

Новим інструментом для підтримки кандидатів до вступу в ЄС є програма IPA (Instrument for Pre-accession Assistance), що розрахована на період 2007-2013 рр. і має замінити попередні програми CARDS, PHARE, ISPA, SAPARD. Дана, програма передвступної допомоги поділяє всі країни-реципієнти на країни-кандидати та країни-потенційні кандидати, які не мають доступу до всіх компонентів програми. Обсяг допомоги програми за 4 роки складає біля 7 млрд. євро (більша половина з яких припадає на Туреччину) [6].

Серед інших програм, розвитку реального сектору економіки, доступ до якої може отримати Україна, можна назвати Рамкову програму конкурентоспроможності та інновацій (CIP) (The Competitiveness and Innovation Framework Programme). Сфера дії програми – підприємництво, середній і малий бізнес, інновації, інформаційно-комунікаційні технології, енергетична сфера, термін дії – 2007-2013, бюджет – 3621 млн. євро [7].

Висновки. Організація інвестиційної діяльності Європейського Союзу являє собою багаторівневу і структуровану систему, в якій комплексно поєднується наддержавна, державна і регіональна інвестиційна політика. Головну роль в організації інвестиційної діяльності ЄС відіграють спеціалізовані міждержавні фінансово-інвестиційні установи, фонди та програми розвитку.

Значна увага в країнах ЄС приділяється розвитку інвестиційних інституцій, які являють собою поєднання дослідницьких і консультативно-інформаційних центрів та фондів фінансування.

Незважаючи на тимчасові фінансові проблеми, ЄС не припиняє фінансування пріоритетних інвестиційних програм співтовариства і продовжує політику приєднання нових членів. Ступінь залучення до інвестиційних ресур-

сів ЄС для кожної країни визначається окремо, виходячи з її економічного потенціалу і рівня інтегрованості з Європейським Союзом, тому для України необхідно переходити на вищий рівень економічної інтеграції з ЄС.

Підписання Україною угод про асоціацію та зону вільної торгівлі з ЄС надасть нашій державі долучитись до фінансування з спеціалізованих фондів для країн – партнерів, що надасть можливість додатково залучити в Україну до 1,5 млрд. євро на рік. Значно збільшити обсяг залучених інвестицій ЄС до України має визначення чітких перспектив членства нашої держави в ЄС, що, як показує досвід країн-кандидатів, може дати можливість додатково залучити до 5 млрд. євро на рік приватних інвестицій та інвестицій зі спеціалізованих фінансово-інвестиційних установ та програм ЄС.

Література:

1. Офіційний сайт Європейського інвестиційного банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eib.org/>.
2. Офіційний сайт Європейського банку реконструкції та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ebrd.com/>.
3. Офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm.
4. Портал інформаційної підтримки зовнішньоекономічної діяльності. Внешмаркет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vneshmarket.ru/> Офіційний сайт Європейського інвестиційного банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eib.org/>.
5. Титов К. ТНК и региональная экономическая интеграция / К. Титов // МЭ и МО. – 2000. – №10. – С. 24–36.
6. Програма підтримки розширення ЄС IPA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/planning/ipa_en.htm.
7. Офіційний сайт Рамкової програми конкурентоспроможності та інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm.

УДК 331.101.3

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МОТИВАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПРАЦІВНИКІВ

Горобець Н.М., к.с.-г.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрний університет

Узагальнено підходи до проведення оцінювання трудової діяльності сільськогосподарських працівників за допомогою кваліметричної факторно-критеріальної моделі мотивації праці. Визначено складові кваліметричної оцінки працівників, що дасть можливість прозоро та ефективно здійснювати матеріальне та моральне стимулювання до високопродуктивної праці.

There were summarized the approaches to implementation of labour evaluation with the help of the qualitative labour motivation model. There were determined components of qualitative evaluation of laborers, what gives an opportunity to encourage laborers effectively and transparently, what in turn increases productiveness.